

Sotsiaalse ettevõtja juriidiline abimees

Koostanud:

**Advokaadibüroo VARUL koostöös Sotsiaalsete Ettevõtete
Võrgustikuga**

Tallinn 2014

Juhendmaterjal valmis projekti „Sotsiaalse ettevõtluse eestkostevõrgustiku loomine“ käigus, mis kestis septembrist 2011 – aprillini 2012. Projekti elluviija oli Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. Projekti partner oli Heateo Sihtasutus. Projekti rahastas Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Käesolev versioon on uuendatud juunis 2014.

Tähelepanu! See juhendmaterjal on mõeldud abivahendina juriidilistes küsimustes üldise suuna leidmiseks. Enne mõnes konkreetses olukorras otsuse langetamist tuleb teema endale ikkagi ise seaduste lugemise abil hästi selgeks teha ja vajadusel pidada nõu ka juristi või mõne muu pädeva isikuga.

Juhendmaterjali koostasid vabatahtliku tööna Advokaadibüroo VARUL meeskonnaliikmed (Martin Tamme, Triinu Kinkar, Sergei Jegorov). Projektimeeskonna ja kõigi sotsiaalsete ettevõtjate poolt neile siirad tänusõnad!

Advokaadibüroo VARUL asutati 1994. aastal ning on tänaseks kasvanud üheks juhtivaks äritegevuse nõustamisele spetsialiseerunud advokaadibürooks Baltikumis ja Valgevenes. Meie Tallinna, Tartu, Riia, Vilniuse ja Minski kontoris töötab kokku kuuskümmend viis advokaati ja juristi. Büroo on spetsialiseerunud kohalike ja rahvusvaheliste klientide nõustamisele kõikides äriõiguse valdkondades eesmärgiga pakkuda klientidele võrdselt kõrge kvaliteediga õigusteenuseid kõigis Baltikumi riikides ja Valgevenes.

Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku meeskonnast panustasid: Riinu Lepa, Aune Lillemets, Jaan Aps.

Eriti suured tänusõnad siinjuures Alari Rammole, kelle praktilised kogemused ja asjalikud küsimused olid juhendi loomisel hindamatu väärtusega.

Juhendmaterjali toimetas: Jaan Aps

Hea lugeja!

Ootame väga Sinu kommentaare ja täpsustusettepanekuid: info@sev.ee.

Nende abil saame kohendada juhendmaterjali veelgi paremini vastavaks nii juba tegutsevate kui ka alustavate sotsiaalsete ettevõtete vajadustele.

Sisukord

Sissejuhatus: soovitusel ja kommentaarid Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikult	4
1. Sotsiaalne ettevõtte mittetulundusühingu või sihtasutusena.....	8
1.1. Asutamine/alustamine	8
1.1.1. Mittetulundusühing	8
1.1.2. Sihtasutus	8
1.2. Sotsiaalsest eesmärgist tulenevad tegevuspiirangud	11
1.2.1. Mittetulundusühing	11
1.2.2. Sihtasutus	12
1.3. Panuse hüvitamine/kasumi jaotamine.....	13
1.4. Tegevuse lõpetamine või üleandmine	13
2. Sotsiaalne ettevõtte äriühinguna	15
2.1. Sotsiaalse ettevõtlusega alustamine	15
2.2. Sotsiaalsest eesmärgist tulenevad tegevuspiirangud	18
2.3. Panuse hüvitamine/kasumi jaotamine.....	21
2.4. Tegevuse lõpetamine või üleandmine	23
3. Sotsiaalne ettevõtte ja maksud	25
3.1. Käibemaks.....	25
3.2. Tööjõumaksud.....	26
3.3. Erisused MTÜ/SA maksustamisel	26
LISA: Kontrollküsimustik.....	28

Sissejuhatus: soovitusel ja kommentaarid Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikult

Eestis pole sotsiaalsete ettevõtete jaoks eraldi juriidilist vormi loodud. Peaaegu kõik sotsiaalsed ettevõtted tegutsevad kasumijaotuseta organisatsioonidena. Enamus nendest on registreeritud mittetulundusühingutena (MTÜ), mõned ka sihtasutustena (SA). Lisaks leidub osaühinguid (OÜ), mille osanikud on kasumijaotusest vabatahtlikult loobunud soovi tõttu järgida sotsiaalse ettevõtluse põhimõtteid ja seda otsust avalikult kommunikeerinud.

Eraldi juriidilist vormi pole järgmistel põhjustel.

Täna olemasolevate eraõiguslike juriidiliste isikute vormidega on nii Eesti ettevõtlussektor kui 3. sektor toiminud ligi 20 aastat. Uute vormide loomine **eeldaks piisavalt suurt vajadust** ehk nii sotsiaalse ettevõtluse sektori piisavalt suurt osakaalu kui probleeme, mida olemasolevate vormide ja nende võimaliku täiustamisega lahendada ei saa.

Samas on ka **tänases õiguslikus keskkonnas on sotsiaalse ettevõtlusega võimalik tegeleda.** Suurimad takistused pole seotud niivõrd eraldi juriidilise vormi puudumisega, kuivõrd praeguste stardi- ja kasvutoetuste ebasobivusega ühiskondliku eesmärgiga ettevõtete jaoks. Põhimõtteliselt oleks võimalik nimetatud toetuseid laiendada sotsiaalsetele ettevõtetele ilma eraldi juriidilist vormi loomata (s.t kriteeriumide alusel nagu ühiskondlik mõju, elujõuline ärimudel ja kasumijaotusest loobumine).

Uue juriidilise vormi loomisel oleks väga **raske leida taolist mudelit, mis sobib hästi kõikidele eri tüüpi sotsiaalsetele ettevõtetele.** Seetõttu on kasulik jälgida veel paar aastat nii kodumaiste sotsiaalsete ettevõtete vajaduste kujunemist ja rahvusvahelist juriidilise regulatsiooni praktikat ning seejärel langetada lõpliku otsuse, kas / millist tüüpi juriidilist vormi Eestisse juurde vajame.

Ka riikides, kus on loodud eraldi juriidiline vorm just sotsiaalsete ettevõtete jaoks (nt *community interest company* Suurbritannias), vastab teatud tüüpi sotsiaalsete ettevõtete vajadustele mõni teine vorm hoopis paremini. Näiteks oma sihtrühma kõiki esindajaid (nt erivajadustega töötajaid) võrdselt otsustusprotsessidesse kaasata sooviva sotsiaalsele ettevõttele võib sobida paremini liikmelisusel põhineva mittetulundusühinguna tegutsemine. Rootsis tegutsevad paljud sotsiaalsed ettevõtted just taoliste ühistutena, kus tööturult tõrjutud indiviid saab lisaks töökohale ka liikmestaatuse organisatsioonis.

Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku (SEV) liikmed võivad valida endale sobiva juriidilise vormi, s.t konkreetsetes juriidilises vormis tegutsemine ei ole osa liikmeks saamise kriteeriumidest. Küll on liikmeks saamisel tähtis selge ühiskondlik eesmärk, valmisolek hinnata oma mõju (näiteks algtasemel tulemuste ja mõju kommunikatsiooniraporti kaudu) ja kasumi reinvesteeringamine ühiskondliku eesmärgi täitmiseks.

SEV soovib alustavatel sotsiaalsetel ettevõtetel eelkõige:

- **valida mittetulundusühingu või sihtasutuse vormi** (vt osaühingu loomise probleeme lk 5),
- **äriühingu loomise vajaduse korral** (vt põhjuseid lk 13) **luua osaühing MTÜ või SA poolt. Majandusaasta aruanne esitada konsolideeritult** (üks aruanne mõlema juriidilise isiku kohta kokku).

Senise kogemuse põhjal saame tuua välja järgnevad probleemid juhul, kui juriidiliseks vormiks valitakse osaühing.

Probleem 1. Luuakse ainult OÜ – see ei anna tegelikult garantiid, et kasum reinvesteeritakse ühiskondliku eesmärgi täitmiseks (ei jaotata osanikele, loe lähemalt lk 21-24). SEV on otsustanud seda varianti aktsepteerida, kuid oleme teadlikud maine- jt riskidest, mida see kaasa toob. Näiteks juhul, kui algselt kasutatakse organisatsiooni ülesehitamiseks vabatahtlikku tööd osanikeringist väljastpoolt, kuid hiljem siiski hakatakse osanikele kasumit jaotama.

Teisalt võib OÜ valik põhjustada probleeme asutajatele endile:

- a) arendustoetuste taotlemisel ollakse ebavõrdses olukorras võrreldes MTÜ-de ja SA-dega, sest äriühingud pole alati kodanikuühiskonna toetusmehhanismidele abikõlblikud. Samas võivad arendustoetused olla hädavajalikud, kui näiteks tõrjutud sihtrühma kaasamiseks ja väljaõppeks tehtavad pingutused on kulukad;
- b) sotsiaalse ettevõtte poolt aidatava sihtrühma liikmed või tema maksivad kliendid võivad suhtuda ettevõttesse umbusuga ja temaga kontaktidest loobuda, sest Eestis on ainult MTÜ / SA vormil „hea tegemise“ maine.

Probleem 2. Luuakse kaks juriidilist keha, millel samad liikmed / asutajad / omanikud ja eesmärk, kuid juriidiliselt need seotud pole. Taoline olukord tekitab mitmeid riske nii eestvedajate endi kui sotsiaalsete ettevõtete maine seisukohalt laiemalt:

- a) Maksurisk ettevõtjale: kui sellise lahendusega kaasnevad kahe isiku vahelised tehingud ja rahaülekanded ja need ei toimu turutingimustel, võivad sellega kaasneda täiendavad maksukohustused. Kuna tegemist on harva esineva kombinatsiooniga, on tavalisest suurem oht, et Maksu- ja Tolliamet võib tõlgendada tehinguid majandusliku sisu järgi maksuõiguse aspektist teisiti kui on olnud osapoolte endi soov ja arusaam ning ka siin võivad kaasneda täiendavad maksukohustused.
- b) Mainerisk ettevõtjale: nii abivajajad, kliendid, kogukonna liikmed kui toetajad võivad hakata kahtlustama, et mitme juriidilise vormi loomise eesmärgiks eestvedaja poolt on „vett sogaseks ajada“ ja omakasu taga ajada.

- c) Mainerisk sotsiaalsete ettevõtete sektorile: juhul, kui kaks eelmist punkti tulevad negatiivse kajastuse vormis avalikkuse ette, võib nende näidete põhjal iga sotsiaalne ettevõtte saada külge „šlikerdaja“ maine. Algne skandaalne meediasõnum jääb tavaliselt hilisemate selgituste üle domineerima.
- d) Huvikaitseprobleem Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikule: kui üks sotsiaalne ettevõtte jaguneb mitme juriidilise keha vahel, on palju keerulisem teha (automaatset) statistikat sotsiaalsete ettevõtete ühiskondliku ja majandusliku mõju kohta.

Mida toovad äriühingu (OÜ) loomise põhjendusena välja sotsiaalsete ettevõtete eestvedajad ise?

1. Kõige kaalukamaks põhjuseks on nad pidanud **teenuse müümist** teistele **äriühingutele**, kes usaldavat omasuguseid rohkem (MTÜ-dega seostavat madalat kvaliteeti ja tasuta tegevusi).

Siin mängib rolli ka sotsiaalse ettevõtte registreerimine **käibemaksukohustuslasena** (vt ptk 3 „Sotsiaalne ettevõtte ja maksud“). Näiteks pakub loodav äriühing teenust ettevõtetele, kes on huvitatud käibemaksuga arvetest ja MTÜ alt eraisikutele/haridusasutustele teist teenust väiksemas mahus ning ilma käibemaksuta.

2. Sotsiaalsetel ettevõtetel võib olla ka **mitu erinevat ärisuunda**, mis ühel hetkel kasvavad liiga suureks et mahtuda ühte organisatsiooni. Siis luuakse MTÜ-le lisaks ka äriühing (harva teise MTÜ või SA). Näiteks käivitab ühing, mis seni oli pakkunud sotsiaalteenuseid, uue suunana suurema riskiga tootmistegevuse. Eestvedajad kardavad, et tootmise ebaõnnestumine võtab võimaluse jätkata ka sotsiaalteenuste pakkumisega, äkki lõppeb asi pankrotiga. Äririskide hajutamiseks asutab mittetulundusühing äriühingu, kus alustatakse tootmisega.

3. **EAS-i Starditoetust** ettevõtlusega alustamiseks on võimalik taotleda vaid äriühingutel. Mõnikord – sarnaselt üksikõik millise ettevõttega – on vaja sotsiaalsel ettevõttel abi seadmete vms ostmiseks, et alustada äritegevust. Äriidee on piisavalt hea, et võistelda teiste äriühingutega ja otsustakse taotleda starditoetust.

Siis on olnud ka pettumisi:

Olukorras, kus MTÜ-l on välja töötatud oma toode või teenus ning läbi aktiivse tegevuse toodetakse MTÜ-le tulu ja MTÜ juhatuse liikmed soovivad toote/teenuse edasiarenduseks asutada OÜ ja taotleda EAS-i Starditoetust, tuleb jälgida programmi punkti 10.7. Äriühingust taotleja juriidilisest isikust osanik ei tohi ise olla taotlejaga samas valdkonnas tegutsev ettevõtja. Niisamuti ei tohi äriühingust taotleja osanikud viimase 12 kuu jooksul olla omanud või hetkel omada osalust samas valdkonnas tegutsevas teises ettevõtjas. Taotleja juhatuse liige ei tohi viimase 12 kuu jooksul olla omanud osalust samas valdkonnas tegutsevas teises ettevõtjas ning hetkel omada samaaegselt osalust ja kuuluda juhatuse koosseisu taotlejaga samas valdkonnas tegutsevas teises ettevõtjas.

Nimelt käsitletakse selles punktis ka MTÜ-d kui ettevõtet ning kui MTÜ juhatuse liikmed ja OÜ omanikud on kattuvad, ei pruugi selline OÜ olla abikõlblik taotleja. Hetkel ei saa starditoetust äriühingud, mille omanik on MTÜ. SEV tegeleb selle teemaga, et sotsiaalsed ettevõtted abikõlblikuks muutuksid.

<http://www.eas.ee/images/doc/ettevotjale/alustamine/start/Stardiprogramm.pdf>

4. On olnud ka juhuseid kus sotsiaalsed ettevõtjad tunnistavad, et olid alguses kogenematud ja arvasid, et MTÜ all ei tohi äritegevusega tegeleda ning löid seepärast äriühingu. Varasema ettevõtluskogemusega juhid paistavad eelistavat äriühingu vormi, mis on neile tuttav ja omane, vabaühenduste taustaga juhid jätkavad võimalusel tegutsemist kasumijaotuseta vormis.
5. Lisaks kardetakse, et ettevõtluse mahu suurendes jäädakse välja tulumaksusoodustusega vabaühenduste nimekirjast ja tehakse OÜ, et teostada ettevõtlustegevust läbi selle. Reaalselt on nii näiteid sellest, kus sotsiaalsed ettevõtted on välja arvatud nimekirjast kui ka näiteid sellest, et seal on võimalik püsida. Oluline on võime näidata organisatsiooni ühiskondlikku panust arusaadaval viisil.

1. Sotsiaalne ettevõtte mittetulundusühingu või sihtasutusena

1.1. Asutamine/alustamine

1.1.1. Mittetulundusühing

Mittetulundusühingu (edaspidi MTÜ) saab asutada vähemalt kaks isikut. Asutajateks võivad olla füüsilised ja juriidilised isikud, sh äriühingud või teised MTÜ-d või SA-d.

MTÜ asutamiseks sõlmivad asutajad asutamislepingu. Selle lisana kinnitatakse põhikiri ning esitatakse vastava avalduse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile. Sissemaksed ei ole kohustuslikud, kuid põhikirjaga võib sellise kohustuse liikmetele sätestada. MTÜ tegevuse alusdokumendiks on MTÜ põhikiri, milles äriühingutega võrrelduna sisaldub nii põhikirja kui osanikelepingu regulatsioon, mistõttu puudub mõistlik vajadus MTÜ liikmete vaheliste täiendavate lepingute sõlmimiseks seoses MTÜ tegevusega.

MTÜ põhikirjas reguleeritakse mh järgmised olulised küsimused:

- MTÜ eesmärk;
- MTÜ liikmeks vastuvõtmise ning MTÜ-st väljaastumise ja väljaarvamise tingimused ja kord;
- liikmete õigused ja kohustused või kord, kuidas võib liikmetele kohustusi kehtestada;
- mittetulundusühingu vara jaotus ühingu lõpetamise korral.

MTÜ-l peab olema juhatus, mis seda juhib ja esindab. Täiendava organina on põhikirjaga võimalik määrata volinike koosoleku moodustamine, mis on asjakohane eelkõige suure liikmete arvuga organisatsioonides lihtsustamaks üldkoosolekute läbiviimist. Sotsiaalsete ettevõtete puhul ei ole see võimalus üldjuhul ettevõtte väiksusest tulenevalt aktuaalne. Siiski on volinike koosoleku moodustamist mõistlik kasutada ka sotsiaalsete ettevõtete puhul näiteks juhul, mil mõned asutajaliikmed soovivad küll liikmestaatus säilitada, kuid ei soovi osaleda igapäevaste majandustegevuse otsuste tegemisel. Taolisel juhul võib olla otstarbekas liikmete üldkoosoleku poolt teatud otsuste delegeerimine volinike koosolekule, mis aitab luua piisavalt paindliku juhtimisstruktuuri.

1.1.2. Sihtasutus

Sihtasutuse (edaspidi SA) on vara valitsemiseks ja kasutamiseks põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks loodud juriidiline isik, millel puuduvad liikmed ja osanikud. Kui MTÜ on liikmelisusel põhinev isikute ühendus, siis SA-l puuduvadki liikmed täiesti. Sihtasutuse puhul on määravaks vaid vara valitsemine ning kasutamine põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Tegemist on tavaliselt sisuliselt sihtotstarbelise varaga, mis hakkab täitma teatud eesmärki. Praktikas valitakse SA vormi ka mitte ainult

vara valitsemiseks, vaid eesmärgiga tagada kergemini suurem tegevuse läbipaistvus ja parem kontroll tegevuse üle võrreldes MTÜ-ga.

SA asutamisel puudub seaduse kohaselt põhikapitali nõue. Samas sätestab seadus, et sihtasutuse registrisse kandmise avaldusele peab muuhulgas olema lisatud panga teatis SA-le üleantud raha kohta, mis tähendab, et sisuliselt tuleb SA asutamisel siiski teatav rahasumma SA-le üle kanda. Seetõttu tuleks lähtuda põhimõttest, et SA olemusest tulenevalt on tema vajalik vara vähemalt 1 €. Praktikas on registreeritud SA-sid ka ilma vara üleandmiseta.

Sihtasutuse saavad asutada nii füüsiline isik kui ka juriidiline isik üksinda. SA-d on võimalik asutada määramata ajaks, seatud eesmärgi saavutamiseni või tähtajaliselt. SA-le ei ole kehtestatud osakapitali nõuet, kuid SA olemuseks on siiski talle üleantud vara valitsemine põhikirjalistel eesmärkidel.

SA asutatakse notariaalselt tõestatud asutamisosusega, millega koos kinnitatakse ka SA põhikiri ja esitatakse avaldus mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile. Analoogiliselt MTÜ-ga on põhikiri SA tegevuse alusdokumendiks, mis mh sätestab järgmised olulised küsimused:

- sihtasutusele vara üleandmise kord;
- soodustatud isikute ring – isikud, kellel on õigus saada SA varast väljamakseid;
- vara jaotus SA lõpetamise korral;
- nõukogu liikmete määramise ja tagasikutsumise kord¹.

SA organid on juhatus ja nõukogu. Juhatus juhib ja esindab SA-d igapäevaselt. Nõukogu kavandab AS tegevust ning korraldab SA juhtimist ja teostab järelevalvet SA tegevuse üle.

Asutajaliikmed saavad endale põhikirjaga jätta õigusi, mis puuduvad SA igapäevast majandustegevust korraldavatel isikutel (sh juhatusel). Tulenevalt sellest, et SA on eelkõige varal baseeruv juriidiline isik, on SA puhul oluline tagada vara kasutamine pikemas perspektiivis vastavalt asutajate soovidele ning eesmärkidele. Et oleks võimalik tagada nende poolt seatud eesmärgi saavutamine, saavad asutajad seetõttu põhikirjas sätestada, milliseid otsuseid on vaid neil õigus SA suhtes vastu võtta.

Seetõttu on SA-d puudutava seadusandliku regulatsiooni peamiseks eesmärgiks tagada, et põhikirjalise eesmärgi täitmiseks loodud SA tegevust ei oleks võimalik kergelt lõpetada ega ümber korraldada. Kuna asutajad määratlevad SA eesmärgid põhikirjas, on põhikirja muutmine väga keeruline, kusjuures põhikirja muutmisel ei ole võimalik kõrvale kalduda põhikirjalisest ees-

¹ Kuivõrd SA-l ei ole osanikke, on väga oluline reguleerida nõukogu liikmete määramise ja tagasikutsumise korda, sest nõukogu määrab ametisse juhatuse, mis saab SA-d igapäevases tegevuses esindada.

märgist. Lisaks kehtib reegel, et kui SA-l on mitu asutajat, võivad põhikirja muuta kõik asutajad ühiselt. Seetõttu on isegi mitme asutaja korral (nii paaris kui paaritu arvu asutajate korral) tagatud põhikirjalise eesmärgi säilimine ka asutajate erimeelsuste korral.

Ka asutaja surm ei too kaasa muudatusi SA põhikirjalistes eesmärkides, sest asutaja õigused ei lähe üle tema õigusjärglasele. Põhikirjalise eesmärgi muutmise keelust tulenevalt tagatud eesmärgi säilib ka pärast asutaja surma.

Juriidilise vormi olemus

	Mittetulundusühing	Sihtasutus
Sissemakse	Puudub	Põhikapitali nõue puudub, kuid SA olemusest tulenevalt vajalik vara vähemalt 1 €
Aastaruande kohustus	Jah	Jah
Auditeerimise kohustus	Kui esineb 2 tingimust 3-st: käive 2 mln, varade väärtus 1 mln, töötajaid üle 90 või kui käive 6 mln, varade väärtus 3 mln või üle 90 töötaja.	Kui esineb 2 tingimust 3-st: käive 2 mln, varade väärtus 1 mln, töötajaid üle 90 või kui käive 6 mln, varade väärtus 3 mln või üle 90 töötaja. Lisaks kui asutajas on riik, avalik-õiguslik juriidiline isik, kohalik omavalitsus, erakond või äriühing, milles riigil on vähemalt otsustusõigus, samuti testamendi alusel asutatud sihtasutusele või sihtasutusele, mille audiitorkontrolli kohustus tuleneb põhikirjast või nõukogu otsusest.
Kõrgeim organ	Liikmete üldkoosolek (põhikirjas ettenähtud ülesandeid saab täita volinike koosolek)	Puudub
Järelvalveorgan ja minimaalne liikmete arv	Liikmete üldkoosolek	Nõukogu (3)
Täidesaatev juhtorgan ja minimaalne liikmete arv	Juhatus (1)	Juhatus (1)

Asutamine

	MTÜ	SA
Dokumendid	Asutamisleping, põhikiri, notariaalselt tõestatud või digitaallikirjastatud avaldus mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse	Asutamisotsus, põhikiri, notariaalselt tõestatud või digitaallikirjastatud avaldus mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse
Sissemakse	Puudub	Põhikapitali nõue puudub, kuid SA olemusest tulenevalt vajalik vara vähemalt 1 €

Asutamiskulu	19,17 € pluss notari tasud (0,60 € iga mittetulundusühingu liikme kohta, kuid kokku mitte vähem kui 31,95 € ja mitte rohkem kui 127,80 €)	57,52 € pluss notari tasud (77,30 €)
Minimaalne asutajate arv	2 isikut	1 isik
Muud andmed	Avaldusele lisatakse (i) asutamisleping ja sellega kinnitatud põhikiri; (ii) sidevahendite)telefon, faks vms) numbrid; (iii) põhitegevusala EMTAK klassifikaatori järgi; (iv) muud seaduses sätestatud dokumendid.	Avaldusele lisatakse (i) asutamisotsus ja sellega kinnitatud põhikiri; (ii) panga teatis sihtasutusele üleantud raha kohta; (iii) sidevahendite (telefon, faks vms) numbrid; EMTAK klassifikaatori järgi ; (iv) muud seaduses sätestatud dokumendid.

1.2. Sotsiaalsest eesmärgist tulenevad tegevuspiirangud

1.2.1. Mittetulundusühing

MTÜ eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine ning MTÜ ei või jaotada kasumit oma liikmete vahel. Samas ei välista nimetatud piirangud iseenesest majandustegevust ega tulu teenimist, kui see on abistav tegevus MTÜ põhieesmärgi saavutamiseks. Nii on MTÜ vormis võimalik näiteks taaskasutuskeskuse tegevus. Kuigi tegevuse sisuks on kaubandus, võib põhieesmärgiks olla keskkonناسäästlikuma tarbimiskultuuri edendamine avalikes huvides. Seega ei ole kaupade müümine või teenuste osutamine MTÜ puhul keelatud, kuid MTÜ põhitegevuseks ega põhieesmärgiks ei ole majandustegevuse kaudu tulu saamine. Eesmärk peab MTÜ põhikirjas olema korrektselt määratletud. MTÜ tegevusest tekkinud tulu võib kasutada üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks.

Kuna MTÜ eesmärk on määratletud just põhikirjas, on selle muutmine väga erandlik – põhikirjalise eesmärgi muutmise otsusele kehtib 9/10 MTÜ liikmete nõusoleku nõue, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud veelgi suurema häälteenamuse nõuet. Taolise kõrge häälteenamuse nõude eesmärgiks on eelkõige see, et asutajate poolt määratletud MTÜ sotsiaalne eesmärk reeglina säiliks. MTÜ põhikirjalise eesmärgi muutmine võib aga muutavas majanduskeskkonnas olla siiski vajalik, eelkõige kui MTÜ ühiskondliku funktsiooni täitmiseks vajalikud uued tegevused ei mahu enam algselt väga kitsalt sõnastatud põhikirja eesmärgi raamidesse. Samas tagab sellisel juhul just taoline kõrge häälteenamuse nõue, et MTÜ eesmärgist ei oleks võimalik väga kergekäeliselt loobuda ning et asutajate poolt määratletud MTÜ sotsiaalne eesmärk säiliks.

Kuigi MTÜ-de puhul on ettenähtud võimalused nende sundlõpetamiseks juhul, kui MTÜ põhitegevuseks saab majandustegevus, siis praktikast ei ole selliseid juhtumeid teada. Siin tuleb arvesse võtta, et põhiseadus kaitseb otseselt ja üheselt isikute õigust moodustada MTÜ-sid ja neisse kuuluda. Seetõttu peavad konkreetse MTÜ sundlõpetamise põhjendused olema kaalukad. Küll tuleb

arvestada, et olemuselt on mittetulundusühingu vorm mõeldud vähemalt kahe isiku ühenduseks, kes soovivad ühiselt tegutsevad mittetulundusliku eesmärgi nimel. Kui põhitegevuseks saab kaupade müük või teenuste osutamine kasumlikult ja sotsiaalne eesmärk tuleneb üksnes konkreetse teenuse või kauba sisust, siis ei pruugi see mittetulundusühingu olemusega kooskõlas olla. Sellisel juhul tuleks kaaluda tegutsemist kas äriühingu vormis või lahendust, kus mittetulundusühing asutab ise osaühingu, mille kaudu n.ö äritegevus ellu viiakse ning kust tekkiv võimalik kasum jaotatakse mittetulundusühingust osanikule, kes seda põhikirjajärgsetel eesmärkidel kasutab. Samuti võib sobida sihtasutuse vorm.

1.2.2. Sihtasutus

Põhikirjaliste eesmärkide juures puuduvad seadusest tulenevad otsesed piirangud, mistõttu on SA vormi sisuliselt võimalik rakendada mistahes põhikirjas sätestatud eesmärkidel vara kasutamiseks ning valitsemiseks. Põhikirjalistel eesmärkidel vara valitsemiseks ning kasutamiseks tuleks lugeda ka majandustegevusega ettevõtlustulu teenimist. See tähendab, et kui SA-l tekib selle tegevuse käigus (sh ettevõtlustuluna) mistahes vara, peaks sihtasutus vastavat vara kasutama ning valitsema alati siiski põhikirjalistel eesmärkidel.

SA erineb MTÜ-st seega eelkõige selle poolest, et SA puhul puudub MTÜ suhtes kohalduv säte, mille kohaselt ei või organisatsiooni peamiseks eesmärgiks olla majandustegevuse kaudu tulu teenimine. Selliselt puuduvad SA puhul sisulised tegevuse piirangud, mis esinevad näiteks MTÜ regulatsioonis. Seetõttu sobib SA vorm eelkõige juhul, kui asutajate sooviks on saavutada suur tegutsemisvabadus.

SA-l on seega täielikult lubatud oma põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks tulu teenida. SA võib teenitud tulu kasutada üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks ning kui põhikirjas on ettenähtud tulu väljamaksmise regulatsioon, on põhimõtteliselt võimalik ka tulu jaotamine põhikirjas sätestatud isikute vahel, kuigi praktikas ei ole see võimalus laialdast kasutust leidnud. Näiteks aitavad SA poolt teenitud tulust tehtavad väljamaksed SA põhikirjalist eesmärki täita, kui SA eesmärgiks on välja anda preemiaid ja stipendiume teatavas valdkonnas tegutsevatele isikutele (nt üliõpilastele) või finantseerida uurimisprogramme. Samas võivad väljamaksed aidata SA põhikirjalist eesmärki täita ka juhul, kui SA põhikiri näeb ette väljamaksed SA tegevusse panustanud isikutele (nt asutajatele).

SA eesmärgina võib põhikirjas seega olla sätestatud nii tulu teenimine, tulu jaotamine näiteks stipendiumidena soodustatud isikutele kui ka tulu jaotamine SA asutajate/investorite vahel.

Kuna asutajad määratlevad SA eesmärgid põhikirjas, on põhikirja muutmine pärast SA registrisse kandmist väga keeruline. Seaduse kohaselt võib asutaja või nõukogu põhikirja muuta üksnes muutunud asjaolude arvessevõtmiseks, järgides sihtasutuse eesmärki. See tähendab sisuliselt, et SA eesmärki ei ole võimalik muuta.

Olemuslikult on sihtasutuse vorm loodud vara valitsemiseks kindlal viisil, kuigi otseselt ei näe seadus ette miinimumnõudeid üleantavale ja valitsetavale varale. Juhtudel, kui puudub selge valitsemiseks üleantava vara ja igapäeva tegevus on oma olemuselt kaupade võõrandamine või teenuste osutamine tasu eest, siis tasub sihtasutuse vormi alternatiivina kaaluda äriühingu loomist, mille osanikuks on mittetulundusühing, kes võimalikku osaühingusse tekkivat kasumit ei jaota ja selle reinvesteerib või kasumit väljavõttes kasutab seda põhikirjalistel eesmärkidel.

Sotsiaalsest eesmärgist tulenevad tegevuspiirangud

MTÜ	SA
Eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine	Puudub piirang tegeleda majandustegevusega
Ei või jaotada kasumit oma liikmete vahel	Ei või kasutada oma tulusid muude kui üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks
Eesmärk määratletakse põhikirjas, põhikirjas määratletud eesmärgi muutmiseks vajalik vähemalt 9/10 MTÜ liikmete häälteenamus üldkoosolekul	Eesmärk määratletakse põhikirjas, põhikirjas sätestatud eesmärki ei ole võimalik muuta

1.3. Panuse hüvitamine/kasumi jaotamine

Panuse hüvitamine on võimalik analoogiliselt äriühingutega, v.a kasumi jaotamine dividendidena ja kapitali vähendamine väljamaksetega, mis ei ole MTÜ ja SA olemusest tulenevalt lubatud.

SA puhul ei ole teenitud tulust väljamaksete tegemine siiski välistatud, kui seda näeb ette SA põhikiri, kuid siin esineb topeltmaksustamise oht – SA peab tasuma tulumaksu tehtavalt väljamakselt (kui kingituselt või ettevõtlusega mitteseotud kulult) ning makse saajal võib omakorda tekkida kohustus deklareerida saadut oma tuluna, millelt füüsilised isikud peavad tasuma tulumaksu. Kuigi topeltmaksustamise oht peaks reeglina olema välditav, tuleks vastavat riski siiski teadvustada. Sellest tulenevalt on nii MTÜ-sse kui SA-sse tehtud panuse hüvitamise võimalik eelkõige juhul, kui panus on antud MTÜ kasutusse ajutiselt – laenuna või muu kasutuslepinguga.

1.4. Tegevuse lõpetamine või üleandmine

MTÜ ja SA tegevuse lõpetamine või üleandmine on analoogiline äriühingu vormi kasutamisele selle erisusega, et MTÜ ja SA puhul on juba seadusjärgselt viidatud võimalusele näha MTÜ ja SA põhikirjas ette, millised on õigustatud isikud, kelle vahel jaotatakse allesjäänud vara. Vastavate õigustatud isikute määratlemisel põhikirjas saab suurel määral lähtuda MTÜ või SA sotsiaalsest eesmärgist. Näiteks saab sätestada, et MTÜ või SA lõpetamise korral jaotatakse vara sarnase ühiskondliku eesmärgiga MTÜ-de, SA-de või (äriühingute) vahel.

MTÜ jagunemise ning ühinemise suhtes on seatud suhteliselt ranged piirangud, mille kohaselt võib MTÜ ühineda üksnes teise MTÜ-ga ning MTÜ võib jaguneda ainult MTÜ-deks. Lisaks sellele kehtib reegel, et MTÜ ümberkujundamine teist liiki juriidiliseks isikuks ei ole lubatud. Nimetatud piirangutega on tagatud see, et äriühinguga seotud ühinemise, jagunemise või ümberkujundamisega ei oleks võimalik kõrvale kalduda MTÜ põhikirjalistest eesmärkidest või jaotada teenitud kasumit oma liikmete vahel. Samad reeglid kehtivad ka SA-de osas.

2. Sotsiaalne ettevõtte äriühinguna

2.1. Sotsiaalse ettevõtlusega alustamine

Ka äriühing võib tegeleda sotsiaalse ettevõtlusega. Seejuures võivad äriühingu osanikuks² olla ka MTÜ-d või SA-d, kui see on nende põhikirjaliste eesmärkidega kooskõlas.

Äriühingu vorm on sotsiaalsele ettevõtjale esmane valik eelkõige juhul, kui sotsiaalse ettevõtte klientideks on äriühingud. Seda põhjusel, et n.ö tavaliselt on lihtsam asju ajada ja usaldada, - ei pea arvestama võimalike erireeglitega ning kliendi jaoks on paremini teada ja tuttavlikud ettevõttele kehtivad olulised nõuded (eelkõige kapitalinõue, juhatuse kohustused ja vastutus).

Samuti on äriühingu asutamine üheks võimaluseks MTÜ või SA jaoks, kes soovib tegeleda oma põhikirjaliste eesmärkidega seotud ettevõtlusega, kui

- ärisuuna käivitamine on seotud kõrge riski ja käivituskuludega, mistõttu soovitakse seda hoida lahus ühingu muudest tegevustest. Piiratud vastutusega äriühingu vormi kasutamine tagab **ebaõnnestumisel võimaluse seni toimunud MTÜ või SA edasikestmiseks** ning ebaõnnestunud projekti lõpetamiseks SAst või MTÜ-st sõltumatult, s.h vajadusel pankrotiga.
- konkreetne kavandatud ettevõtlus on MTÜ või SA vormis ebamõistlikult komplitseeritud, näiteks kui MTÜ või SA vorm takistab nt mingite toetuste taotlemist või muude tegevuseks vajalike või kasulike nõuete või tingimuste täitmist.

MTÜ või SA osalusega äriühing võib jaotada kasumit ja maksta osanikuks olevale MTÜ-le või SA-le dividende. Kuigi MTÜ või SA osalusega äriühingul ei ole seaduse tasandil mistahes piiranguid võrreldes n.ö tavalise äriühinguga, saab selliseid piiranguid küll ise seada põhikirja või osanike lepinguga, et rõhutada ettevõtte sotsiaalset iseloomu (vt lähemalt lk 19).

Sealjuures ei saa äriühingus osaluse omandamist käsitleda MTÜ või SA põhitegevusena, kui MTÜ või SA mittetulundusliku iseloomuga muu tegevus säilib. Kui äriühing kasumit jaotab, saab MTÜ või SA kasutada seda oma põhikirjaliste eesmärkide hüvanguks ning seejuures ei saa rääkida, nagu oleks majandustegevuse kaudu tulu teenimine muutunud MTÜ või SA põhitegevuseks. Tulu teenimine on siinkohal selgelt äriühingu, mitte tema osaniku põhitegevus.

Enimlevinud äriühingu vormiks on osaühing (OÜ), kuivõrd tegemist on väikseima osakapitali nõudega (2500 €) piiratud vastutusega ühinguga, st osanikud ei vastuta oma isikliku varaga äriühingu võlgade eest. See tähendab, et ka äriühingu osanikuks olev MTÜ või SA ning nende

2 Teksti parema jälgitavuse huvides nimetatakse nii äriühingute osanike (osaühingu, täisühingu ja usaldusühingu puhul) kui aktsionäre (aktsiaseltsi puhul) edaspidi osanikeks ning nii osaühingu osakapitali kui aktsiaseltsi aktsiakapitali osakapitaliks.

juhtorganid ei vastuta äriühingu tegevuse ega võlgade eest. Võlgade eest vastutab äriühing ise oma varaga ning juhtimisotsuste tagajärgede eest vastutavad äriühingu juhtorganid³. Seejuures on OÜ-d võimalik asutada ka kohest sissemakset tegemata – osanikud jäävad siis isiklikult vastutavaks põhikirjas sätestatud osakapitali ulatuses, mis võib olla vahemikus 2500 – 25 000 €. **Aktiivselt (AS) puhul** kehtib 25 000 € suuruse aktsiakapitali kohese sissemaksmise nõue.

Vähelevinud äriühingu vormideks on usaldusühing (UÜ) ja täisühing (TÜ), mida saab asutada ilma osakapitalita, kuid mille miinuseks on täisosaniku isiklik vastutus ühingu kohustuste eest kogu oma isikliku varaga. Täisühingu puhul on kõik osanikud täisosanikuks ehk kõik osanikud vastutavad isiklikult oma varaga. Usaldusühingu puhul on vähemalt üks täisosanik ja vähemalt üks usaldusosanik ning usaldusosanikul isiklik vastutus puudub. Seega kui nt MTÜ või SA on usaldusosanikuks UÜ-s, siis vastav MTÜ või SA omaenda varaga UÜ kohustuste täitmise eest ei vastuta. Kui MTÜ on aga täisosanikuks usaldusühingus (UÜ) või osanikuks täisühingus (TÜ), kus ainult täisosanikud võimalikud ongi, siis vastutab MTÜ või SA ka oma enda varaga vastavalt UÜ või TÜ kohustuste täitmise eest. SA-l on seadusega täisosanikuks olemine UÜ-s või TÜ-s keelatud.

Äriühingute vormid ja põhinõuded⁴

	TÜ	UÜ	OÜ	AS
Minimaalne osakapital	⁵ -	-	min 2500 €	min 25 000 €
Kapitali säilitamise kohustus	-	-	Netovara (aktiva miinus kohustused) ei tohi langeda alla 50% kapitali nimiväärtusest ega olla väiksem kui 2 500 € OÜ ja 25 000 € AS puhul. Vajadusel tuleb kaasata lisakapitali, likvideerida või esitada pankrotiavaldus	
Osaniku isiklik vastutus	Kõigil osanikel	Täis-osanikul	Osanikel osakapitali ulatuses, kui asutamisel osakapitali sisse ei makstud	Puudub. Kogu aktsiakapital tuleb asutamisel sisse maksta
Aastaruande kohustus	Jah	Jah	Jah	Jah
Auditeerimise kohustus	Kui esineb 2 tingimust 3-st: käive 2 mln, varade väärtus 1 mln, töötajaid üle 90 või kui käive 6 mln, varade väärtus 3 mln või üle 90 töötaja.			Alati
Kõrgeim organ	Osanikud	Osanikud	Osanike üldkoosolek	Aktsionäride üldkoosolek
Täidesaatev juhtorgan ja minimaalne liikmete arv	Täisosanikud ⁶ (2)	Täis-osanik ⁷ (1)	Juhatus (1)	Juhatus (1)

3 Äriühingu juhtorganid vastutavad eelkõige äriühingu enda ees ning seda süülise rikkumistega põhjustatud kahju eest. Otsevastutus võlausaldajate ees on võimalik väga erandlikel juhtudel – eelkõige teadlikult ja pahatahtlikult võlausaldajaid kahjustava käitumise puhul.

4 Kõikide tabelis toodud vormide asutajaks ja osanikuks võivad olla ka MTÜ-d, kui MTÜ põhikirjas ei ole seda võimalust välistatud. SA ei või sihtasutuste seaduse §-ist 2 lg 4 tuleneva keelu tõttu olla TÜ osanik ega UÜ täisosanik.

5 Nii TÜ kui UÜ osanikud peavad tegema sissemakse, mille suuruse saavad ise ühingulepingus määrata. Sissemaksete omavaheline proportsioon määrab ka kasumi jaotamisel osalemise proportsiooni.

6 Saab piirata ühingulepinguga

7 Usaldusosanikule võib ühingulepinguga anda juhtimisõiguse

OÜ ja AS asutamiseks on vajalik asutamislepingu sõlmimine ja sellega koos põhikirja kinnitamine – seda tuleb teha kas notariaalselt või ettevõtja portaali kaudu. Ühingu asutamisel tuleb paika panna ka osanikud ja nende osaluste suurused, juhtorganite liikmed, sidevahendid ning ühingu põhiline tegevusala.

Äriühingu asutamine

	TÜ	UÜ	OÜ	AS
Dokumendid	1) notariaalselt tõestatud ühinguleping 2) avaldus äriregistrile		1) notariaalselt tõestatud asutamisleping ⁸ 2) põhikiri 3) avaldus äriregistrile	
Sissemakse	1) rahaline või mitterahaline 2) ühingulepinguga vabalt määratavas suuruses 3) sissemakset saab edasi lükata		1) rahaline või mitterahaline 2) OÜ puhul min 500 €, AS puhul min 25 000 € 3) OÜ puhul saab sissemakset edasi lükata	
Asutamiskulu⁹	TÜ registreerimise riigilõiv 12,78 €	UÜ registreerimise riigilõiv 12,78 €	registreerimise riigilõiv 140,60 € (registreerimine 5 tööpäeva jooksul) või 185,34 € (registreerimine 1 tööpäeva jooksul); registreerimisel läbi notari tasu 21 € ¹⁰	registreerimise riigilõiv 140,60 € (registreerimine 5 tööpäeva jooksul) või 185,34 € (registreerimine 1 tööpäeva jooksul); pluss registreerimisel läbi notari tasu 43,50 € ¹¹
Minimaalne osanike arv	2		1	
Muud andmed	1) Sidevahendid 2) Põhitegevusala EMTAK ¹² klassifikaatori järgi 3) OÜ ja AS puhul rahalise sissemaksega asutamisel panga teatis ning mitterahalise sissemakse puhul sissemakse hindamis- ja üleandmisdokumentatsioon 4) OÜ ja AS puhul juhatuse ja nõukogu liikmete andmed ja nende nõusolekud			

Kui tegemist on juba toimiva äriühinguga, mis soovib oma põhitegevuse ümber kujundada ja keskenduda põhiosas sotsiaalsele eesmärgile, siis asjakohane kohustuslik ümberkujundamismenetlus puudub. Sel juhul on äriühingul võimalik kasutada peatükis 2 käsitletavaid meetmeid, et rõhutada ettevõtte sotsiaalset iseloomu.

8 OÜ asutamisel ettevõtjaportaali kaudu kiirmenetluses asutamislepingut ei sõlmita. Seda asendab põhikiri.

9 Notari ära kirjade väljastamisel lisandub tasu ära kirjade väljastamise eest

10 Tasu suurus sõltu osakapitali nimiväärtuse suuruselt, tabelis on tasu väikseimailt võimalikult osakapitalilt nimiväärtuselt 2500 €

11 Tasu suurus sõltu aktsiakapitali nimiväärtuse suuruselt, tabelis on tasu väikseimailt võimalikult aktsiakapitalilt nimiväärtuselt 250 €

12 <http://www.rik.ee/emtak>

Äriühingu asutamisel tuleb täiendavalt hinnata:

- kas ühingu eeldatav käive ületab 16 000 € piiri ning ühing tuleb seetõttu registreerida ka käbemaksukohuslasena (vt lk 11);
- kas ühingu tegevusalal esineb muid kohustuslikke nõudeid, millele ühing peab vastama – nt vajaliku registreeringu olemasolu majandustegevuse registris.

2.2. Sotsiaalsest eesmärgist tulenevad tegevuspiirangud

Äriühingu vormi puhul on seoses sotsiaalse ettevõtlusega üheks peamiseks küsimuseks eristumise võime n-ö tavapärastest kasumi maksimeerimisele suunatud ärikeskkonnast ja ettevõtetest. Eristumine võib olla vajalik, et lihtsustada toetajate ja vabatahtlike panuse kaasamist sotsiaalse eesmärgi teenistusse või luua sihtgrupile nähtav alus enda pakutud teenuste või kauba eelistamiseks.

Olukorras, kus ühing on registreeritud äriregistris koos teiste äriühingutega ning kasutab seaduses tulenevalt kohustuslikku OÜ või AS täiendit oma nimes, ei olegi vormiline eristumine väga lihtne. Sotsiaalse iseloomu rõhutamisel jääb siin esmatähtsaks vastav teavitustegevus, kuid sellele on võimalik ka õiguslikult vastav sisu anda. Sotsiaalset eesmärki rõhutavate tegevuspiirangute (mh kasumi jaotamise piirangute kehtestamine) seadmiseks on võimalik kasutada kolme peamist võimalust:

- äriühingu osanike ring;
- äriühingu põhikirja;
- äriühingu osanike leping.

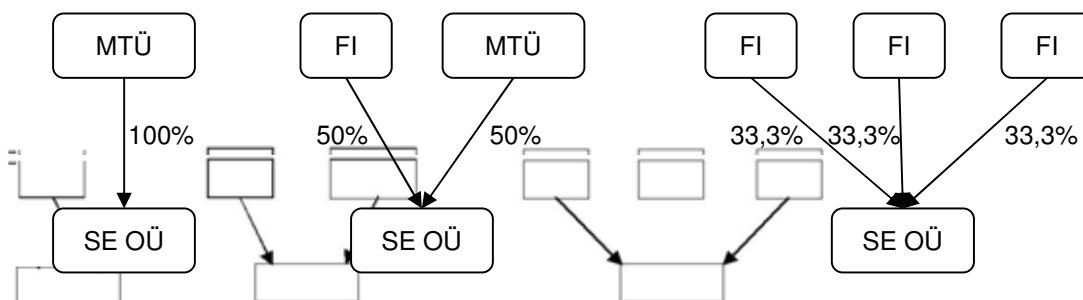
Alljärgnevalt käsitletakse vastavaid võimalusi täpsemalt.

Osanike ring

Äriühingu osanikeks saavad olla ka MTÜ-d ja SA-d, kui see ole vastuolus nende endi põhikirjaliste eesmärkidega. Võimalikeks variantideks on:

- MTÜ või SA ainuosalusega äriühingute asutamine. See võimalus on aktuaalne eelkõige juhul, kui MTÜ või SA soovib tegeleda enda põhikirjaliste eesmärkidega seonduva kaupade või teenuste müügiga, mida konkreetsel juhul oleks MTÜ või SA vormis komplitseeritud teostada.
- Mitme osanikuga ühingud, kus MTÜ või SA on kaasatud osanike ringi. Selle võimaluse praktiliseks väljenduseks on sotsiaalse ettevõtlusega tegelevate võtmeisikute-ettevõtjate ja valdkonnaga seotud MTÜ või SA kooslus, kus MTÜ või SA kaasamine on ettevõtte sihtrühmale kinnituseks sotsiaalse külje olulisusest ettevõtte tegevuses. Nimelt juhul, kui MTÜ või SA osalus äriühingus ületab 1/3, on kõige olulisemad muudatused äriühingu korralduses (sh põhikirja ja kapitali suuruse muutmine, likvideerimine) võimalikud vaid tema nõusolekul.

Osalusstruktuuri näidised

1. näite puhul on MTÜ asutanud OÜ vormis ettevõtte (SE OÜ).

2. näite puhul on füüsiline isik ja MTÜ asutanud OÜ vormis ettevõtte (SE OÜ). Osaluste jaotumine on selline, et kõik osanike otsused tuleb teha konsensuslikult. Võimaliku kasumi jaotamisel osalevad kõik osanikud ja füüsilise isiku puhul puuduvad piirangud saadava dividend kasutamisel. Kui füüsiline isik ei soovi dividendide kaudu tulu teenida, tuleks kaaluda lahendust, kus ainu- või enamuosanikuks on MTÜ.

3. näite puhul on 3 füüsilist isikust asutanud OÜ vormis sotsiaalse ettevõtte (SE OÜ). Tulenevalt osaluste võrdsest jaotusest saavad osanikud otsuseid vastu võtta juhul, kui selle poolt on vähemalt 2 osanikku. Kasumi jaotamise osas kehtib näite 2 kohta öeldu.

Põhikirj

Põhikirj (UÜ ja TÜ puhul ühinguleping) on äriühingu korraldusliku toimimise alusdokument. Äriühingute põhikirjad on avalikult kättesaadavad igaühel¹³.

Arvestades asjakohase seadusandliku regulatsiooni põhjalikkust, võib põhikirj olla väga napp ja ilma olulise igapäevase regulatiivse toimeta. Samas võib põhikirja koostada ka oluliselt detailsemalt, näiteks:

- sätestada äriühingu tegevusalad ja tegevuspiirangud;
- seada piirangud ja erinõuded hääletamisele juhtorganite liikmete valimisel;
- seada piirangud ja erinõuded kasumi jaotamisele;
- kehtestada kõrgendatud nõuded muude äriühingut puudutavate oluliste otsuste vastuvõtmisele jne. Sotsiaalse ettevõtja valikuvõimalused on siin avarad – põhikirja saab ulatuslikult kohandada konkreetse sotsiaalse ettevõtte vajadustele vastavaks spetsiifiliseks dokumendiks andmaks ettevõtte sihtrühmale täiendavat kindlust sotsiaalse eesmärgi olulisusest ettevõtte tegevuses.

Samas tuleb põhikirja koostamisel siiski arvestada, et selles sisalduvad erireeglid ei saa minna vastuollu juriidilisest vormi olemusega – nt äriühingu olemusega ei oleks kooskõlas kasumi jaotamise keelu sätestamine. Samuti ei saa põhikirjas reguleerida ühe konkreetse osaniku erioigusi

¹³ <https://ariregister.rik.ee/lihtparing.py>, põhikirja vaatamise teenus on tasuta (1,59 € põhikirja kohta).

ning minna vastuollu osanike võrdse kohtlemise nõudega (sellise regulatsiooni saab kehtestada osanike lepingus).

Kokkuvõtlikult on põhikirja regulatsiooni peamised täiendamise võimalused:

- a) ühingu põhitegevuse ja eesmärgi ning nende muutmise täpsustamine, sh sotsiaalse ettevõtte olemusest tulenevad täpsustused kasumi jaotamisel;
- b) kõrgendatud häälteenamuse nõuete ning juhtorganite liikmete arvu määramine selliselt, mis arvestab kavandatud osanike ringi ja eelkõikuleppeid selle kohta, millised küsimused otsustatakse konsensuslikult või kõrgendatud häälteenamusega.

Põhikirja muudatused jõustuvad seejuures alates vastava kande tegemisest äriregistris – seega on äriregistrist avalikkusele kättesaadav alati põhikirja hetkel kehtiv versioon. Äriühingute põhikirjade täitmist ükski ametiasutus jooksvalt ei kontrolli. Selle järgimise nõudmine on eelkõige äriühingu enda osanike ja juhtorganite ülesanne. Sotsiaalne ettevõtte saab soovi korral muuta põhikirja lihtsalt kättesaadavaks ka nt oma veebilehel koos tegevusprogrammiga põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks. Seeläbi on sotsiaalsel ettevõttel võimalik anda nii potentsiaalsetele partneritele kui sihtgrupile täiendav kindlus sotsiaalse eesmärgi järgimise osas oma tegevuses.

Sotsiaalse ettevõtlusega seotud põhikirja näidissätted

Ühingu põhitegevus ja eesmärk

Ühingu põhitegevuseks on ettevõtete, organisatsioonide ja füüsiliste isikute koolitamine jäätmekäitluse valdkonnas eesmärgiga tõsta isikute teadlikkust keskkonnasõbralikest jäätmekäitlusvõimalustest ning vähendada seeläbi jäätmete negatiivset keskkonnamõju. Ühingu põhitegevuse ja eesmärgi muutmiseks on nõutav Ühingu osanike üldkoosoleku 90% häälteenus.

Kasumi jaotamine

Ühing on asutatud sotsiaalse ettevõtte eesmärgiga tagada ettevõtluse kaudu Ühingu isemajandamine ning jaotada kasumit ulatuses, mis tagab osanike poolt Ühingusse tehtud panuse tagasiteenimise või võimaluse kasutada jaotatud kasumit sotsiaalse ettevõtluse edendamiseks või heategevuseks muudes valdkondades.

Põhikirja muutmiseks on nõutav vähemalt 2/3 osanike häälteenus ja kvoorumi nõuet on võimalik põhikirja endaga veelgi rangemaks muuta. Koostoimes osanike struktuuriga on seetõttu võimalik anda määrava tähendusega kaasaraäkimisõigus mõnele valdkonnaga seotud MTÜ-le või SA-le, kui see teeniks konkreetsel juhul sotsiaalse ettevõtte huve.

Sotsiaalse ettevõtte potentsiaalsete partnerite ja sihtgrupi jaoks on põhikirjast tulenevate nõuete järgimise osas risk, et põhikirja ei täideta või seda muudetakse. Juhul, kui mõni potentsiaalne partner soovib omapoolse panuse siduda kindlate tingimuste täitmisega (sh põhikirja järgimisega), tuleks seetõttu vastavad tingimused eraldi kokku leppida ning vormistada vastav panuse kaasamise kokkulepe. Sellisel juhul saab nõuda vastavate tingimuste täitmist ning mittetäitmisel rakendada sanktsioone juba vastava kokkuleppe alusel.

Osanike leping

Osanike leping on üldjuhul mitteavalik dokument, mille puhul kehtib võrreldes põhikirjaga veelgi ulatuslikum vabadus selle reguleerimiseseme osas. Lepingu sõlmimine on vabatahtlik ning seetõttu puudub sellel seadusega nõutud kohustuslik sisu – lepingu sisustavad täies mahus osanikud ise. Osanike lepingus on võimalik reguleerida pea kõik osanike vahelisi suhteid puudutav ning sanktsioneerida kokkulepete rikkumine. Osanike vastavalt kokkuleppel on võimalik ka osanike lepingu avaldamine nt ettevõtte kodulehel, et suurendada sotsiaalse ettevõtte läbipaistvust ettevõtte sihtrühma jaoks.

Kuna osanike lepinguga seotud eraldiseisev seadusandlik regulatsioon puudub, tuleb osanike lepingu sõlmimisel lepingus enda tekstis lahendada kokkulepete ellurakendamise protsess ning kohustuste mittetäitmise tagajärjed. Osanike leping on oma toimetehhanismilt nagu iga teinegi leping – see on täitmiseks kohustuslik ning täitmist saab nõuda teine lepingu osapool. Lepingut saab muuta või lõpetada kõikide lepingu osapoolte vastaval kokkuleppel või muudel lepingus või seaduses ettenähtud juhtudel. Lepinguga seotud vaidlused lahendatakse kas kompromisslääbirääkimiste teel, vabatahtliku lepitusmenetlusega või kohtus vastava hagi alusel. Analoogiliselt põhikirjaga on ka siin sotsiaalse ettevõtte potentsiaalsete partnerite ja sihtgrupi jaoks risk, et osanike lepingut ei täideta või seda muudetakse. Seega – kui sotsiaalse ettevõtte potentsiaalse partneri jaoks omapoolse panustamise tingimusena oluline osanike lepingu täitmine, tuleb selles enne panuse kaasamist eraldi kokku leppida.

Põhikirja ja osanike lepingu eriregulatsiooni olulisemad võimalused

	põhikirja	leping
Tegevusvaldkondade piirangud	√	√
Kvoorumi nõuded osanike koosolekul	√	√
Kasumi jaotamise üldised piirangud	√	√
Kasumi jaotamise piirangud seoses konkreetsete osanike ringi kuuluvate isikutega		√
Likvideerimise ja likvideerimisjaotise üleandmise üldised piirangud	√	√
Likvideerimisjaotise üleandmisega seotud piirangud seoses konkreetsete osanike ringi kuuluvate isikutega		√
Sanktsioonid rikkumiste puhuks		√
Konkureerimispiirangud osanikele		√
Osaniku õigus nõuda tema nimetatud isiku valimist juhtorganisse		√
Osaniku väljaarvamise ja lahkumise regulatsioon		√
Tegevuse üleandmise regulatsioon		√

2.3. Panuse hüvitamine/kasumi jaotamine

Äriühingusse antakse osanike panus:

- osakapitali sissemaksena (rahas või rahaliselt hinnatavas varas, UÜ ja TÜ puhul on lubatud sissemaksena arvestada ka osaniku poolt osutatud teenust äriühingule endale);
- laenuna;
- või tööpanusena.

Kui sotsiaalsesse ettevõtlusse siirduja (füüsiline isik, äriühing, MTÜ või SA) soovib ettevõttesse panustatu osaliselt või tervikuna tagasi või kompenseeritud saada, tuleb vastav küsimus lahendada enne panuse tegemist – ning arvestada seda juba panuse tegemise viisi juures:

- a) kas panus tehakse rahaliselt või mitterahalisena osakapitali;
- b) kas panus antakse ajutiselt kasutada – raha laenuna või muud asjad üürina või tasuta kasutada.

Alljärgnevalt käsitletakse vastavaid võimalusi täpsemalt.

Kasumi jaotamine

Kasumi jaotamine on aktuaalne vaid äriühingute puhul (sõltumata sellest, kes on äriühingu osanike ringis, sh kas osanike ringis on MTÜ või SA) ja võib põhimõtteliselt olla võimalik ka SA-de puhul. MTÜ-d kasumit jaotada ei saa. Eesti praktikas käsitletakse sotsiaalsete ettevõtetenäidajate puhul ainult neid organisatsioone, mis ei jaota kasumit osanike vahel (ei maksa dividende). Erandiks on siin juhud kui MTÜ ja/ või SA on osaühingu omanik ja kasutab saadud dividende ühiskondliku eesmärgi täitmiseks.

Kui osa antud panusest ja teenitud kasumist soovitakse siiski ettevõttest välja võtta, saab rääkida pigem nn **sotsiaalsest ärist** (ingl k *social business*).

Laen ja kasutuslepingud

Kui ettevõtte vajab osanike poolset investeringut oluliselt suuremas mahus kui seadusega nõutud miinimum (OÜ puhul 2 500 €), on mõistlik kaaluda ülejäänud kapitali kaasamist laenuna – kui ettevõtte tegevusest tekib tulu, on võimalik laen tagasi maksta.

Tavapärased antakse laene intressiga ja tagatiste vastu, kuid laenu kasutamise võimalused on avaramad. Osanikud võivad anda laenu ka intressivabalt või allutatud laenuna. Viimasel juhul lepitakse kokku, millised äriühingu kohustused peavad olema täidetud enne laenu tagasimaksmist (st millistele kohustustele on laen allutatud). Näiteks võidakse kokku leppida, et enne allutatud laenu tagasimaksmist peavad olema tagasi makstud muud laenud.

Allutatud laenu eesmärk on lihtsustada äriühingu tegevuseks vajalike muude panuste kaasamist – andmaks teistele osapooltele kindlust selles, et nende panused ei lähe osanike laenude teenindamiseks ning osanike laenud makstakse tagasi vaid pärast muude kokkulepitud kohustuste ja eeltingimuste täitmist.

Intressita laenu peamine mõte on vältida olukorda, kus intress suurendab pidevalt äriühingu võlakoorimat ning võib seeläbi viia äriühingu netovara alla seadusega lubatud määra (alla 50% osakapitali nimiväärtusest või alla 2500 € OÜ puhul) ning tuua sellega kaasa vajaduse täiendava osakapitali sissemaksmiseks. Sotsiaalse ettevõtte puhul võib intressi puudumine olla ka

argumendiks, mis lihtsustab ettevõtte tegevuseks vajalike muude panuste kaasamist – st ettevõtluse eesmärgiks on sätestatud sotsiaalne eesmärk, mitte osanikele intressitulu teenimine.

Laenu võivad anda ka MTÜ-d ja SA-d, kui see on nende põhikirjaliste eesmärkidega kooskõlas. Äriühingutelt laenude kaasamisel tuleb arvestada, et intressita laenu andmine võib olla käsitletav kingitusena turuintressile vastavas osas ja olla sellisena tulumaksuga maksustatav – vastavat riski kannab ja tulumaksu peab sellisel juhul tasuma laenuandja. Turuintressi suurus on hinnanguline ja võib olla ajas muutuv, mõistlik on eelkõige lähtuda kommertsbankade äri-laenude intressimäärade¹⁴. Maksurisk tekib eelkõige juhul, kui intress erineb turuintressist oluliselt – mida 0-määraga laenamine kindlasti on. Vastav maksustamisrisk esineb ka vastupidi – kui intressimäär ületab oluliselt turuintressi, võib sellisena määratud intressimaksamine olla käsitletav kasumi varjatud jaotamisena laenusaaaja poolt ja olla sellisena maksustatav nagu kasumi jaotamine.

Analoogiliselt laenuga on võimalik ka asjade või muude väärtuste kasutada andmine tasuta (tasuta kasutamise leping) või tasu eest (nt üüri-, rendi-, litsentsileping). Ka siin kehtivad samad põhimõtted, mis on eelpool laenuintressi juures välja toodud – kasutada andmine põhjendamatult madala tasu eest või tasuta kätkeb endas maksuriski kasutada andja suhtes ning põhjendamatult kõrge kasutustasu toob kaasa maksuriski kasutajale endale.

Kasulikud viited:

- Rahandusministri 10.11.2006 määrus nr 53 Seotud isikute vahel tehtud tehingute väärtuse määramise meetodid : <https://www.riigiteataja.ee/akt/12752116>

2.4. Tegevuse lõpetamine või üleandmine

Kui äriühing soovib oma tegevust lõpetada, toimub tavapärastel likvideerimismenetlus, mille käigus nõutakse sisse võlgnevused, täidetakse kohustused, müüakse varad ja allesjäänud raha makstakse osanikele likvideerimisjaotisena välja. Likvideerimisjaotis võib olla ka mitterahaline (st konkreetsete asjade või õiguste kogum).

Samas on äriühinguna tegutseval sotsiaalsel ettevõttel võimalik juba põhikirjas ja/või osanike lepingus või olulise partneriga sõlmitud lepingus kokku leppida oma likvideerimise täpsemad tingimused, sh sätestada kohustus varade üleandmiseks sarnase eesmärgiga organisatsioonile. MTÜ või SA kaasamisel äriühingu osanike ringi on võimalik sätestada äriühingu likvideerimisel selle vara üleandmine vastavale MTÜ-le või SA-le ning jätta teistele osanikele likvideerimisjaotis andmata.

---

¹⁴ Vastav statistika on kättesaadav Eesti Pank kodulehel Statistika alajaotuse all, finantssektori statistika jaotise alajaotise krediitiasutuste statistika juures:
<http://statistika.eestipank.ee/?lng=et#listMenu/1071/treeMenu/FINANTSSEKTOR/147/979>.

Äriühingu varade ja tegevuse üleandmisel kolmandale isikule (nt sama või sarnase tegevusalaga teisele sotsiaalsele ettevõtjale) on üleandmise lepingus võimalik reguleerida vara kasutamise jätkamine samal või sarnasel viisil võrreldes senisega. Sellisel juhul on aga oluline reguleerida lepingus konkreetsed nõuded, mille järgimine tuleb tagada ning sanktsioonisüsteem juhuks, kui vastavat kohustust ei täideta. Samuti tuleb reguleerida vastava kohustuse täitmise nõudmiseks õigustatud isikud, kui vara üle andnud äriühing ise likvideeritakse – s.o kui vara antakse küll teisele sotsiaalsele ettevõtjale üle ja lepitakse kokku tingimused, mida vara saaja täitma peab, siis vastavate tingimuste täitmist ei saa üleandja enam nõuda, kui ta on registrist kustutatud. Selliseks puhuks tuleks juba vara üleandmisel ette näha, et vara üleandmisel kokkulepitud tingimuste täitmist saab nõuda mõni muu kokkulepitud isik

Äriühing võib vara üle anda ka:

- ühinemise tulemusena teise äriühinguga;
- jagunedes ning moodustades jagunemise käigus uusi äriühinguid;
- andes jagunemise käigus oma vara kokkulepitud ulatuses üle teisele äriühingule.

NB! Äriühingud ei saa ühineda MTÜ ega SA-ga ning äriühinguid ei saa vastavasse vormi ka ümber kujundada.

Käibemaksudokumentide registrist kustutamisel tasub maksukohustuslane käibemaksu võõrandamata kaubalt, mille sisendkäibemaksu ta on soetamisel maha arvanud. Kauba maksustatav väärtus on selle soetusmaksumus või selle puudumisel omahind.

3. Sotsiaalne ettevõte ja maksud

3.1. Käibemaks

Käibemaksuga maksustatakse kaupade ja teenuste müük ettevõtluse korras. Käibemaksukohuslasena registreerimise kohustus tekib juhul, kui ettevõtja tehingute maksustatav käive ulatub kalendriaastas üle 16 000 €. Ettevõtluseks nimetatakse käibemaksukohustuse tähenduses iseseisvat majandustegevust, mille käigus võõrandatakse kaupa või osutatakse teenust, olenemata selle tegevuse eesmärgist või tulemustest. Seega tegeleb sotsiaalne ettevõte käibemaksuseaduse tähenduses alati ettevõtlusega sõltumata valitud vormist (äriühing, MTÜ või SA) ning 16 000 € käibepiiri ületamisel tekib tal käibemaksukohuslasena registreerimise kohustus.

Käibemaks on nn lisandväärtuse maks – müüdüd kaupadelt ja teenustelt arvestatud ja tasumisele kuuluvast käibemaksust on (käibemaksukohustuslasena registreeritud) ettevõtjal õigus maha arvata vastavate kaupade või teenuste müümiseks (maksustatava käibe/ ettevõtluse tarbeks) ettevõtja poolt soetatud kaupadelt või teenustelt arvestatud käibemaks (sisendkäibemaks). Nii on ettevõtja reaalne käibemaksu kulu vastavuses sellega, kui palju kallimalt müüb ettevõtja oma kaupu või teenuseid võrrelduna selle jaoks sisseostetud kaupade ja teenuste hinnaga.

Soetatud kaupade ja teenuste seotus ettevõtlusega on määratlemata õigusmõiste, mis määratakse konkreetse ettevõtja tegevuse iseloomust lähtuvalt. Seadus ei kirjuta ette kaupade ja teenuste kasutamise aega, viisi ja ulatust.

MTÜ-d ja SA-d kuuluvad reeglina käibemaksukohustuslaste ringi, mis tegelevad vaid osaliselt ettevõtlusega. Sellisel juhul tuleb silmas pidada, et **tulude ja kulude arvestuses peab eraldama maksustatava ja mittemaksustatava tegevuse**. Kui MTÜ või SA kasutab kaupa või teenust osaliselt ettevõtluses ja osaliselt ettevõtlusega mitteseotud eesmärkidel, siis **peab ta eristama iga kauba ja teenuse ettevõtluses kasutatava osa ning vastavalt viima läbi sisendkäibemaksu mahaarvamise, st sisendkäibemaksu saab tasumisele kuuluva käibemaksu summa leidmisel maha arvata vaid seoses ettevõtlusega seotud kuludega**. Raskuste tekkimisel seoses sisendkäibemaksu osalise mahaarvamiselega võib alati pöörduda maksuhalduri poole taotlusega täpsema sisendkäibemaksu mahaarvamise korra määramiseks.

Kasulikud viited:

- Maksu- ja Tolliameti käibemaksuga seotud info: <http://www.emta.ee/index.php?id=32675>
- Maksumaksjate Liidu käibemaksuga seotud info juhendmaterjalid: <http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartfaq/category.php?categoryid=9>
- Maksumaksjate Liidu maksuinfo <http://www.maksumaksjad.ee/modules/AMS/>

3.2. Tööjõumaksud

Töötajatega sõlmitud töölepingute osas on tööandja kohustatud:

- a) kinni pidama ja tasuma tulumaksu (21 % brutopalgast¹⁵);
- b) tasuma sotsiaalmaksu (33% brutopalgast);
- c) kinni pidama ja tasuma töötaja töötuskindlustusmaks (2014. a.¹⁶ 2% brutopalgast);
- d) tasuma tööandja töötuskindlustusmaks (2014. a. 1% brutopalgast);
- e) kinni pidama ja tasuma kohustusliku kogumispensioni (nn 2. samba) makse (2% brutopalgast).

2014. a. on töötaja palkamisega seotud maksukoormus seega 76,7 – 78,5 senti iga netopalgaga euro kohta.

NB! Äriühingu ja ka kõikide teiste juriidiliste isikute (sh MTÜ ja SA) juhtorganite liikmetele makstud töötasudelt ei arvestata ja ei tasuta töötuskindlustusmaksid.

Juriidilise isiku juhtimisega ja muu kaasneva tegevuse korraldamisega seotud tööjõumaksude optimeerimiseks kasutatakse praktikas sellist mudelit, kus juriidiline isik ostab sisse juhtimis- ja konsultatsiooniteenuseid. Faktiline maksukoormus piirdub sel juhul teenuse maksumuses sisalduva käibemaksuga, mis on sisendkäibemaksuna mahaarvatav. Kui valik on tehtud sellise juhtimis- ja korraldusmudeli kasuks, siis praktikas tuleb arvestada **võimaliku maksuriskiga**, mis võib tekkida näiteks olukorras, kus juhtimis- ja/või konsultatsiooniteenust ostetakse sisse äriühingult, kuid faktilist juhtimist ja/või konsulteerimist teostab juhitava juriidilise isikuga seotud isik oma äriühingu kaudu. Sellisel juhul võib maksuhaldur, juhindudes majandusliku tõlgendamise põhimõttest, ümber hinnata juhtimis- ja/või konsultatsiooniteenuse tehingu töö- või ametilepingu alusel teostatavateks ülesanneteks ja määrata vastavaid tööjõumakse. Sellisel juhul loetakse väljamakse töötasuks ja käibemaksu osas toimub ümberarvestus.

3.3. Erisused MTÜ/SA maksustamisel

MTÜ ja SA tegevuse maksustamisel on olukord samane äriühingutega nii käibemaksu, tööjõumaksude kui ettevõtlusega mitteseotud kulu osas. MTÜ puhul on äriühinguga võrreldes erisuseks kasumi jaotamise ja vastava maksukohustuse puudumine.

Tööjõumaksude risk võib tekkida olukorras, kus sõlmitud stipendiumilepingule antakse maksuhalduri poolt stipendiumi väljamaksja poolsest hinnangust erinev hinnang. Sõltuvalt stipendiumilepingu täitmisega seotud faktilistest asjaoludest võib maksuhaldur hinnata stipendiumi hoopis varjatud töötasu maksmisena. Tulumaksuga maksustatakse stipendiumid, mida makstakse seoses

15 Füüsilise isiku kogutulust on tulumaksuvaba 1728 € kalendriaastas. Tavapäraselt arvestatakse see maha põhitöökohas igakuiselt palgalt (144 € kalendrikuus).

16 Töötuskindlustusmaks määrad nii töötajale kui tööandjale järgmiseks kalendriaastaks kehtestab Vabariigi Valitsus Töötukassa nõukogu ettepanekul hiljemalt jooksva aasta 1. detsembriks.

ettevõtlusega, töö- või teenistussuhtega, samuti seoses juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmeks olekuga (TuMS § 19 lg 3 p 3). Seega – kui isik on töö- või teenistussuhtes stipendiumit maksva isikuga, siis maksuhalduri käsitlemise järgi on saadav stipendium maksustamisel üldjuhul võrdsustatud töötasuga. Maksurisk võib esineda ka juhul, kui otseselt töö- või teenistussuhet ei ole vormistatud, kuid maksuhalduril on kahtlus, et makstav stipendium võib oma olemuselt olla hoopis tasu töö eest ja stipendiumilepingu asemel on faktiliselt tegemist töölepinguga.

Täiendavad erisused on kehtestatud kingitustele ja annetustele nende MTÜ-de ja SA-de puhul, mis on kantud tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekirja (edaspidi „Nimekiri“). Selliste MTÜ-de ja SA-de puhul ei maksustata tulumaksuga:

- väljamakseid seoses külaliste või äripartnerite toitlustamise, majutamise, transpordi või kultuurilise teenindamisega;
- teistele nimekirja kantud MTÜ-dele või SA-dele tehtud väljamakseid;
- füüsilisele isikule toimetulekuks osutatud materiaalne abi, sealhulgas rahaline abi Statistikaameti viimaste andmete kohase leibkonnaliikme kuukeskmise väljamineku ulatuses kalendrikuu kohta;
- noortelaagris või spordivõistlustel osalejatele kingitud meened 32 € väärtuses osaleja kohta ning reklaami eesmärgil üleantud kaup või osutatud teenus väärtusega kuni 10 €.

Nimekirja mittekanatud MTÜ-l ja SA-l on tehtud kingitustelt, sh külaliste või äripartnerite toitlustamise, majutamise, transpordi või kultuurilise teenindamisega seotud kulude osas tulumaksu tasumise kohustus (vastavaid kulutusi käsitletakse vastuvõtukuludena).

MTÜ ja SA hüvanguks oma tööpanust andvaid vabatahtlike ei saa üldjuhul käsitleda MTÜ või SA poolt vastuvõetava külalise või äripartnerina. Seetõttu on vabatahtlike kaasamisega seotud kulutused (s.h vajalike töötingimuste loomine) üldjuhul käsitletav MTÜ või SA põhikirjaliste eesmärkide raames tehtud kuluna, millega seoses tulumaksukohustust ei teki.

Kasulikud viited:

- Maksu- ja Tolliameti info mittetulundusühingutele: <http://www.emta.ee/index.php?id=1364>
- Maksu- ja Tolliameti info mittetulundusühingutele. Heategevus tulumaksuseaduse § 11 mõistes: <http://www.emta.ee/index.php?id=32181>

LISA: Kontrollküsimustik

Asutamisel tekkivad küsimused:		
	Äriühing	MTÜ/SA
Juriidilise vormi valik		
Kas on kavandatud kasumi jaotamist osanikele?	Kasumi jaotamine on võimalik ja lihtne.	MTÜ puhul tavapärane kasumi jaotamine välistatud SA puhul kasumi jaotamine põhimõtteliselt võimalik, kuid topeltmaksustamise riskiga. Võimalik on liikmete/ asutajate panuste hüvitamine nt hüvede kasutustasude kaudu.
Kas kavandatakse saadud või loodud hüvede andmist väljapoole osanike ringi (nt sihtgrupile) selge vastutasuta?	Äriühingute puhul on vastutasuta hüvede jaotamine eelduslikult alati tulumaksuga maksustatav.	SA ja MTÜ saavad põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks hüvesid jaotada vastutasuta või alla turuhinna üldjuhul tulumaksuriskita.
Kui tegevuse põhisisuks on teenuste osutamine või kaupade müük, siis kuidas suhestuvad omavahel sotsiaalne eesmärk ja kasumi teenimine?	Äriühingute puhul puuduvad seadusjärgsed piirangud kasumi teenimisele.	MTÜ põhitegevus ei saa olla suunatud kasumi teenimisele. MTÜ vorm on siin kasutatav, kui sotsiaalne eesmärk on esikohal ning kasumit kasutatakse vaid põhieesmärgi teenistuses (nt otseselt mittevajalik kasum annetatakse ära või korrigeeritakse hinnakirja kasumlikkuse vähendamiseks).
Osanike/ liikmete ring ja osanike leping		
Kas on vajalik MTÜ või SA kaasamine osanike ringi?	Äriühingu puhul aitab MTÜ või SA kaasamine rõhutada sotsiaalset aspekti ning osanike ringis peaks sellisel juhul olema kasumit otseselt mittetaotlev osanik.	Ei ole üldjuhul oluline.
Kas on vaja mõnele osanikule erioiguseid anda?	Osaluste suuruse jaotumisest sõltub võimalike kõrgendatud/kitsendatud hääletamisnõuete vajalikkus	Võib olla oluline, kui asutajate panused ja roll ettevõtte edasisse tegevusse on oluliselt erinevad.

	(sätestatakse põhikirjas). Samuti võib olla mõistlik konkreetsete eriõiguste andmine, nt ühe juhatuse liikme määramise õigus (sellised erisused sätestatakse osanike lepingus).	
Juhtimine		
Kas on vajalik kontrollorgani (nõukogu või volinike koosolek) moodustamine?	AS puhul kohustuslik, OÜ puhul valikuline. Nõukogu ja selle liikmete määramise kord võimaldavad olulisemates küsimustes kaasaráakimisõiguse, järelvalvepädevuse või kontrolli andmist vastavalt vajadusele nt sõltumatule isikule, tunnustatud eksperdile, igapäevasest tegevusest taandunud asutajale.	SA puhul kohustuslik, kuna puudub osanike/ liikmete üldkoosolek. MTÜ puhul volinike koosolek valikuline. Selle olemasolu ja liikmete määramise kord võimaldavad olulisemates küsimustes kaasaráakimisõiguse, järelvalvepädevuse või kontrolli andmist vastavalt vajadusele nt sõltumatule isikule, tunnustatud eksperdile, igapäevasest tegevusest taandunud asutajale..
Juhtorgani liikmete arv ja koosseis	Juhatuse hoolsuskohustuse ja esindusõiguse ulatuslikkuse tõttu on üldjuhul mõistlik juhatusse määrata igapäevase tegevusega otseselt seotud usaldusväärsed isikud	
Juhatuse volituse piirangud	Juhatuse volitused on eelduslikult piiramatud. Samas saab põhikirjas sätestada ning registrisse kanda ühise esindusõiguse mitmele liikmele, mis vähendab oluliste väärtuste osas kuritarvituste riski. Juhatuse liikme lepingus ja põhikirjas saab sätestada ka muid esindusõiguse piiranguid, mis küll ei kehti heausksete kolmandate isikute suhtes, kuid on aluseks rikkumise korral juhatuse liikme suhtes nõuete esitamiseks	
Tegevuseks vajalikud vahendid		
	OÜ ja AS puhul on sissemakse kohustuslik, seda on võimalik teha nii rahaliselt kui mitterahaliselt. Lisaks kapitali sissemaksmisele on võimalik kaasata vahendeid laenuna või muu kasutamislepinguga.	SA puhul minimaalne sissemakse kohustuslik, seda võimalik teha nii rahaliselt kui mitterahaliselt. Lisaks kapitali sissemaksmisele on võimalik kaasata vahendeid laenuna või muu kasutamislepinguga.
Asutamisega seotud muud küsimused		

Tegevuskoht	Registrite jaoks vajalik eelkõige toimiva postiaadressi jaoks. Sõltuvalt tegevuse spetsiifikast võivad olla tegevuskohale erinõuded (nt sanitaarkaitse, isikuandmete kaitse).	
Sidevahendid		
Asutamiskulud (riigilõiv, notari tasud)	Erivormidel on erinev kulu.	
Raamatupidamisteenus	Raamatupidamise korraldamine on kohustuslik.	
Audiitori kohustuslikkus	Seaduses sätestatud juhtudel kohustuslik.	
Asutamistoimingud	AS puhul on notari abi vältimatu, kuid asutamiskulu sees on notari poolne abi asutamisdokumentatsiooni koostamisel. Teiste vormide puhul saab notari osalemist vältida (kui avaldus registrile esitatakse digiallkirjaga TÜ ja UÜ puhul või OÜ registreeritakse ettevõtjaportaali kaudu), kuid asutamiseks vajaliku dokumentatsiooni koostamine on siiski vajalik.	SA puhul on notari abi vältimatu, kuid asutamiskulu sees on notari poolne abi asutamisdokumentatsiooni koostamisel. MTÜ puhul on notari abi välditav (kui avaldus registrile esitatakse digiallkirjaga), kuid vajalik on siiski asutamiseks vajaliku dokumentatsiooni koostamine
Põhikirja erinõuded	Vajalikkus ja sisu sõltuv konkreetse ettevõtte spetsiifikast.	
Osanike lepingu sõlmimine	Vajalikkus ja sisu sõltuv konkreetse ettevõtte spetsiifikast.	
Kavandatud tegevusega seotud erinõuded		
Kas eeldatav käive ületab 16 000 €?	Vajalik on registreerimine käibemaksukohuslasena.	
Kas vastaval tegevusala on nõutav majandustegevuse registreering või muu litsentsi või tegevusloa olemasolu?	Kui jah, siis mis on vastava registreeringu või loa eeltingimused ja seotud kulud?	